

Arkkist. nro 283/13.11.1997

M

JÄMSÄNKOSKI HAAVISTO VENEVEISTÄMÖ

KIVIKAUTISEN LIEDEN KAIVAUS

Arja Nissinen 1975

Kaivauskertomus Eija Ojanlatva 1997

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällysluettelo	1
Arkistotiedot	2
1. JOHDANTO	3
2. KOHTEEN SIJAINTI JA RAJAUS	3
3. POIKKILEIKKAUS	3
4. TASOKAIVAUS	4
5. YHTEENVETO	4-5
Liitteet:	
Kartta-, negatiivi- ja diapositiiviluettelo	6
Peruskarttaote 2233 08 HAAVISTO	7
Yleiskartta 1:500	8
Poikkileikkauskartta	9
Tasokartat	10-13
Kuvataulut	14-15

**JÄMSÄNKOSKI 4
HAAVISTO
VENEVEISTÄMÖ**

Kivikautisen asuinpaikan lieden kaivaus
Arja Nissinen 1975
Kaivauskertomus Eija Ojanlatva 1997

Kylä: Haavisto

Tila: Veneveistämö Rno 1:80

Omistaja: vuonna 1975 Aarne Hakanen, 42330 Haavisto
vuonna 1995 Arto Hakanen, 42330 Haavisto

Peruskartta 2233 08 HAAVISTO

Koordinaatit:x=6876 00, y=2560 26, z=101

Löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: -

Myöhemmät tutkimukset: Timo Jussila 1994, Jämsän ja Jämsänkosken inventointi
Kaarlo Katiskoski 1995, tarkkuusinventointi/koekuopitus

Ajoitus: kivikautinen

Liitteet: kartat 1-6
valokuvat 1-7 (f. 45708-45714)
diat 1748-1757

Kaivauksen on suorittanut Arja Nissinen vuonna 1975. Kaivauskertomuksen on laatinut karttojen, valokuvien, diojen ja muistilappujen perusteella Eija Ojanlatva vuonna 1997. Kertomuksen laatimiseen on käytetty apuna myös Kaarlo Katiskosken (1995) Jämsänkoski Haaviston - Tervalan kaava-alue, Moiskalan Sovijärvi, Osa-alueinventoinnissa esiintyviä tietoja.

Johdanto

Kesällä 1975 tutkija Kerttu Itkonen ilmoitti Museoviraston esihistorian toimistoon, että hän oli käynyt katsomassa puoliksi tuhoutunutta liettä Jämsänkosken Haaaviston kylässä. Liesi oli tuhoutunut omakotitalon perustusten rakentamisen aikana. Esille oli tullut nokista maata ja kiviä. Arja Nissinen sai tehtäväkseen tutkia lieden säilyneen puoliskon ja samalla tarkastella ympäristöä mahdollisen kivikautisen asuinpaikan toteamiseksi. Kaivaus suoritettiin 16.-17.9.1975.

Kohteen sijainti ja rajaus

Kohde sijaitsee Jämsänkosken kirkolta noin 7 kilometriä pohjoiseen, Jämsänkoskelta Koskenpään menevän tien länsipuolella, Kankari- ja Sovijärven yhdistävän Soviojan eteläpuolella. Liesi sijaitsi vuonna 1975 rakenteilla olevan talon lounaissivestä noin 4,5 metriä kaakkoon, alueella, jossa oli kasvamassa marjapensaita ja muita puutarhakasveja. Lieden pohjoispuolikas oli tuhoutunut rakennustöissä. Sen poikkileikkaus oli erittäin selvästi näkyvissä. Hiekka säilyneen lieden puolikkaan ympärillä oli koskematonta.

Apuna vaaituksessa ja muissa töissä olivat omakotitalon rakennusmiehet. Kiintopisteenä käytettiin uudisrakennuksen likakaivon renkaan sisäreunaa. Kiinnityspisteen korkeus saatiin TVL:n kiintopisteestä, joka oli Haaaviston tontille kääntyvän tien eteläpuolella ja Jämsänkoski-Koskenpää välisen tien länsipuolella. Kiintopisteen absoluuttista korkeutta ei kuitenkaan mainita muistiinpanoissa eikä piirretyissä kartoissa. Vain kiintopisteestä latalla mitattu korkeus (169 cm) on merkitty karttoihin.

Alue paalutettiin talon eteläseinän suuntaisesti 1x1 metrin kokoisiin ruutuihin. Peruspaaluksi valittiin paalu, joka sijaitsi 4,5 metrin etäisyydellä talon lounaiskulmasta ja 2 metrin etäisyydellä eteläseinästä. Kaivettava alue rajattiin lieden eteläisen puolikkaan koon perusteella 1x2 metriin.

Poikkileikkaus

Lieden poikkileikkaus piirrettiin ennen lieden avaamista. Piirtämistä varten leikkausta ei tasoitettu luotisuoraksi, koska silloin osa lieden jäljellä olevasta eteläpuolikkaasta olisi rikkoutunut. ”Valmiista” poikkileikkauksesta voitiin päätellä, kuinka syvälle liettä joudutaan kaivamaan ja millainen on sen rakenne. Poikkileikkauksen perusteella (lieden profiili, s.9) lieden syvyys oli noin 1,2 metriä. Liettä ympäröivällä alueella humus- ja huuhtoutumiskerros näytti normaalisti ulottuvan vain 10 cm:n syvyyteen maanpinnasta. Sen alapuolella oli vajaan 25 cm:n paksuinen ruskean hiekan kerros, jonka alla oli puhdasta, vaaleaa hiekkaa.

Lieden keskellä huuhtoutumiskerros ulottui noin 25 cm:n syvyyteen saakka, kyseisessä kerroksessa, noin 20 cm:n syvyydessä oli myös hiiltä. Lieden kohdalla ruskeaa hiekkaa oli jopa 65 cm:n paksuudelta kivien välissä, toisin sanoen se ulottui lähes metrin syvyyteen maanpinnasta. Noin 50 cm:n syvyydessä, ruskean hiekan seassa, oli lahonneen puun jäänteitä. Poikkileikkauksesta nähdään, että kivet olivat 50-80 cm:n syvyydessä ja niiden alapuolella 80-100 cm:n syvyydessä oli palanutta hiekkaa.

Kaivannon reunoilla, 60-100 cm:ä maanpinnan alapuolella oli hiiltä ja nokea. Lieden pohjalla oli näkyvissä enää 20 cm:n paksuinen hiilen- ja noensekainen maa.

Tasokaivaus

Tasossa 1 maa oli lieden kohdalla harmahtavaa huuhtoutunutta hiekkaa ja aivan sen keskellä oli muutamia hiiliä. Toisessa tasossa hiili katosi kokonaan ja lieden keskellä oli näkyvissä vain pieni läikkä huuhtoutunutta maata ruskean hiekan ympäröimänä. Kolmannessa tasossa lieden eteläreunalta esiin tuli muutama kivi sekä hiiltä (kuva 1). Liesi erottui maasta ruskean hiekan muodostamana puoliympyränä, jota ympäröi vaalea, puhdas hiekka.

Tasossa 4 lieden kiveys oli selkeästi näkyvissä. Sen keskellä oli yhä ruskeaa hiekkaa ja laidoilla nokea ja hiiltä. Viidennessä tasossa liesikiveys alkoi olla laajimmillaan, ja kiviä oli runsaasti (kuva 2). Kiveyksen eteläreunassa oli palanutta hiekkaa, ja sitä ympäröi hiilen- ja noensekainen maa. Kivien keskellä oli ruskeaa hiekkaa, osa kivistä oli lohkeillut tulen vaikutuksesta. Kuudes kerros kaivettiin vain 5 cm:n paksuisena. Kuudennessa tasossa palaneen hiekan alue katosi ja hiilen- ja noensekainen alue pieneni hieman viidenteen tasoon verrattuna (kuva 3). Ruskea hiekkaa oli yhä näkyvissä kivien keskellä.

Seitsemäs kerros kaivettiin jälleen 10 cm:n paksuisena. Seitsemännessä tasossa lieden pinta-ala pieneni etelä-pohjoissuunnassa. Kiveyksen länsilaidalla oli nähtävissä likamaaläikkä. Kiviä ympäröi edelleen hiili- ja nokimaa, kivien välissä oli vähän ruskeaa hiekkaa. Kerrokset 8-10 kaivettiin 10 cm:n paksuisina, niissä oli nähtävissä alati pienenevä liesikiveys, jota hiili- ja nokiläikät ympäröivät. Ruskeaa hiekkaa ei enää ollut kivien keskellä (kuvat 4-6). Kerrokset 11 ja 12 kaivettiin 5 cm:n paksuisina. Näissä tasoissa oli hiekassa näkyvissä muutama kivi, joiden ympärillä oli hiilen ja noen värjäämää oli maata (kuva 7). Puhdas pohjahiekka tuli esille vasta 1,2 metrin syvyydellä maanpinnasta, toisin sanoen lähes 15 cm:ä tason 12 alapuolelta, 14. kerroksesta.

Yhteenveto

Liesi on muodoltaan ollut ilmeisesti pyöreähkö, vaikka sen pohjoisosa on tuhoutunut. Sen halkaisija oli itä-länsisuunnassa noin yksi metri. Poikkileikkauksesta on nähtävissä, että liesi oli suppilon muotoinen. Liesikiveys oli noin 40-80 cm:n syvyydellä maanpinnasta ja palanutta hiekkaa oli vähän 80-100 cm:n syvyydessä. Liesi oli myös täysin löydötön. Nissisen mainitsema ruskea hiekka saattaa olla rikastumiskerrosta - dioista ja mustavalkokuvista maan väri vaihteluja ei voi enää erottaa. On mahdollista, että lieden keskellä olisi myös likamaata, mutta siitä ei ole mitään mainintoja. Puhtaaksi piirrettyssä poikkileikkaukskartassa esiintyvä palaneen hiekan alue on merkitty kentällä piirrettyyn karttaan likaisena nokimaana. Poikkileikkauksessa näkyvä lahonnut puu ei varmastikaan liity liesirakennelmaan. Nissinen oli ottanut liedestä hiilinäytteitä tasoista 7, 8, 9, 11 ja 19(?) - viimeinen lienee kirjoitusvirhe, oikea taso on 12.

Liesi sijaitsee kivikautisella asuinpaikalla. Aluetta on myöhemmin tutkinut Timo Jussila - inventointi vuonna 1994 - sekä Kaarlo Katiskoski - inventointi ja koekuopitus vuonna 1995. Haaviston urheilukentän eteläpuolelta, hiekkakuopan reunalta on löydetty kvartsi-iskoksia, luunpaloja ja palaneita kiviä (ks. Katiskoski 1995: Jämsänkoski Haaviston - Tervalan kaava-alue Moiskalan Sovijärvi. Osa-alueinventointi. Jämsänkoski 26 Urheilukenttä S). Katiskoski on tehnyt alueelle koekuopitusta, jonka avulla hän on rajannut löytöalueen koon: pituus etelä-pohjoissuunnassa 100 metriä ja leveys 15-20 metriä. Katiskoski kertoo Veneveistämössä asuvan Arto Hakasen maininneen, että 1950-luvulla urheilukenttää tehtäessä olisi löytynyt toinenkin liesikiveys. Sen tarkempaa sijaintia ei tunneta. Urheilukentän länsipuolella sijaitsee myös kohde (ks. Katiskoski 1995: Jämsänkoski 27 Urheilukenttä W), josta on löytynyt palaneita kiviä ja luita, hiiltä ja kvartseja. Alueella on muutamia painanteita, joista kaksi saattaisi olla asuinpainanteita. Vuonna 1975 kaivettu liesi liittyyne edellä mainittuihin kohteisiin, ne kattavat yhdessä noin 300x300 metrin kokoisen alueen.

Helsingissä 13.11.1997

Eija Ojanlatva

JÄMSÄNKOSKI HAAVISTO VENEVEISTÄMÖ

KARTTALUETTELO

Ote peruskartasta 2233 08 HAAVISTO	1:20000	A4	s.7
Yleiskartta	1:500	A4	s.8
Lieden poikkileikkaus	1:20	A4	s.9
Liesi:			
tasokartta, tasot 1-3	1:20	A4	s.10
tasokartta, tasot 4-6	1:20	A4	s.11
tasokartta, tasot 7-9	1:20	A4	s.12
tasokartta, tasot 10-12	1:20	A4	s.13

NEGATIIVILUETTELO

Kuvannut A. Nissinen

<u>Negat. nro</u>	<u>Kuvan nro</u>	
45708	1	Liesikiveystä näkyvissä tasossa 3, kuvattu idästä.
45709	2	Liesikiveys laajimmillaan tasossa 5. lieden ympärillä puhdas hiekka ,kuvattu idästä.
45710	3	Liesikiveys tasossa 6, kuvattu idästä.
45711	4	Liesikiveys tasossa 8, kuvattu etelästä.
45712	5	Liesikiveys tasossa 9. Kivet erittäin rapautuneita, kuvattu etelästä.
45713	6	Kiveys tasossa 10, kuvattu etelästä.
45714	7	Kiveys tasossa 11, kuvattu etelästä.

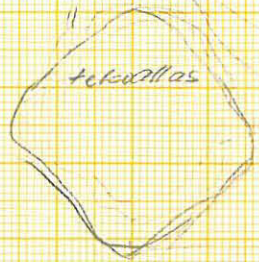
DIALUETTELO

Kuvannut A. Nissinen

<u>Dian nro</u>	
1748	Liesikiveys tasossa 4, kuvattu kaakosta.
1749	Liesikiveys tasossa 4, kuvattu etelästä.
1750	Liesikiveys tasossa 5, kuvattu etelästä.
1751	Liesikiveys tasossa 6, kuvattu etelästä.
1752	Liesikiveys tasossa 6,kuvattu pohjoisesta.
1753	Liesikiveys tasossa 7, kuvattu etelästä.
1754	Liesikiveys tasossa 8, kuvattu etelästä.
1755	Liesikiveys tasossa 9, kuvattu etelästä.
1756	Liesikiveys tasossa 10, kuvattu etelästä.
1757	Liesikiveys tasossa 11, kuvattu etelästä.

1500

Jämsänkoski
Haarista
Venekustamo
Yleiskartta,
n. 1:500

45m

marjapensaita

Perustamaa

Jämsänkoski -
Koskenpää

Urhonkylä

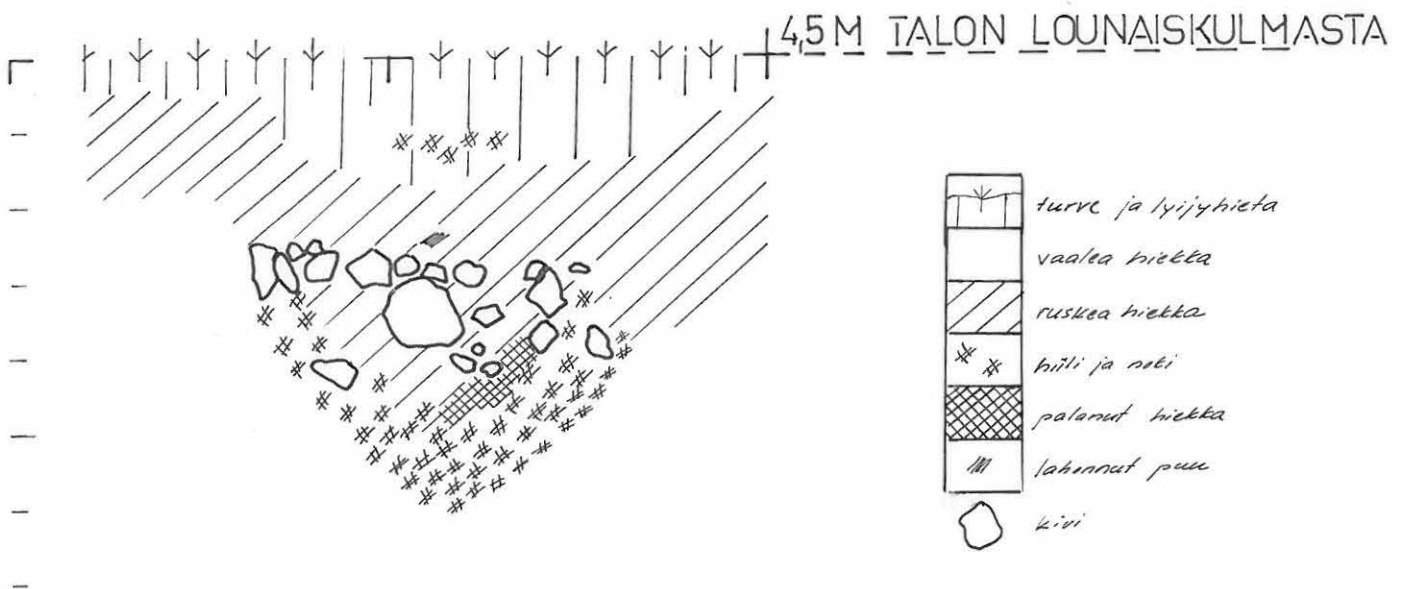
LIITE

LIEDEN PROFIILI

PIIRRETTY POHJOISESTA

JÄMSÄNKOSKI
I-HAAVISTO
VENEVEISTÄMÖ

KAIJA ARJA NISSINEN
MK 1:20
KP 169
1975

LIITE

4,5M

RAKENNUKSEN ETELÄSEINÄ

TALON
LOUNAS
KULMA
TA

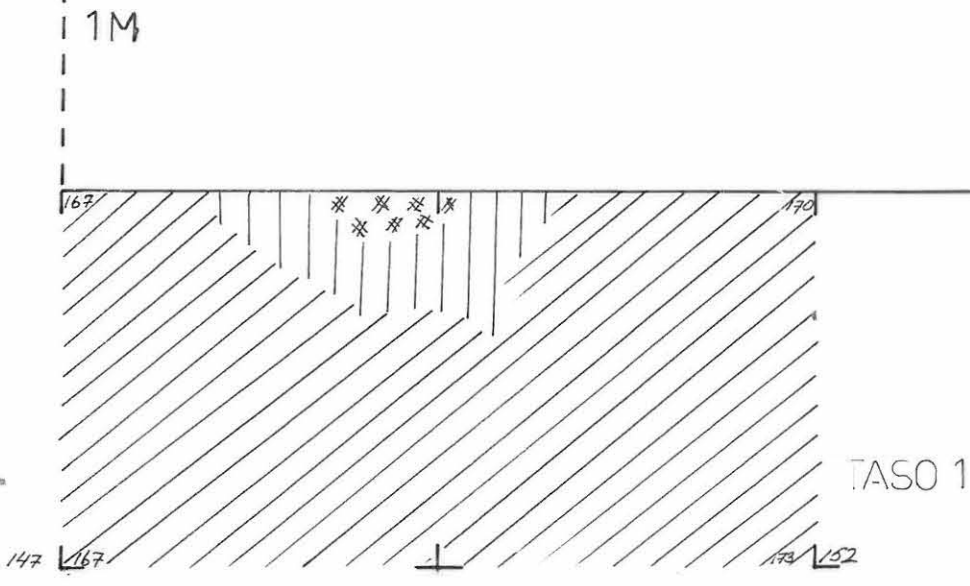
JÄMSÄNKOSKI

I-HAAVISTO

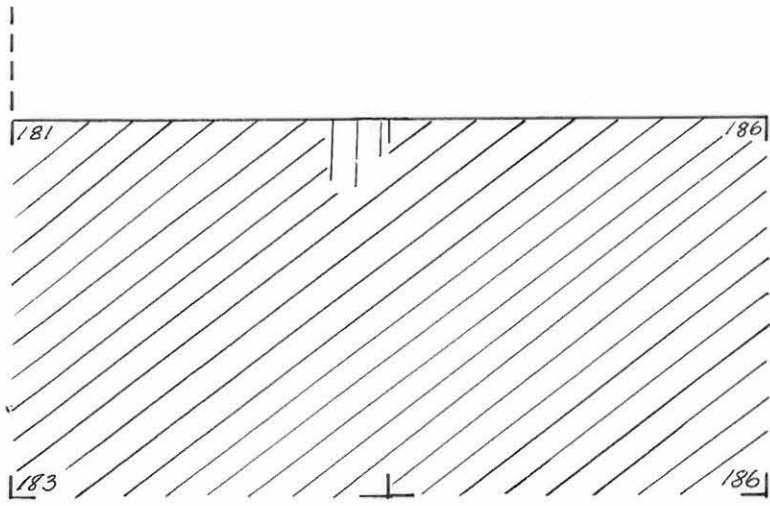
VENEVEISTÄMÖ

KAIV ARJA NISSINEN
MK 1:20
KP 160
1975

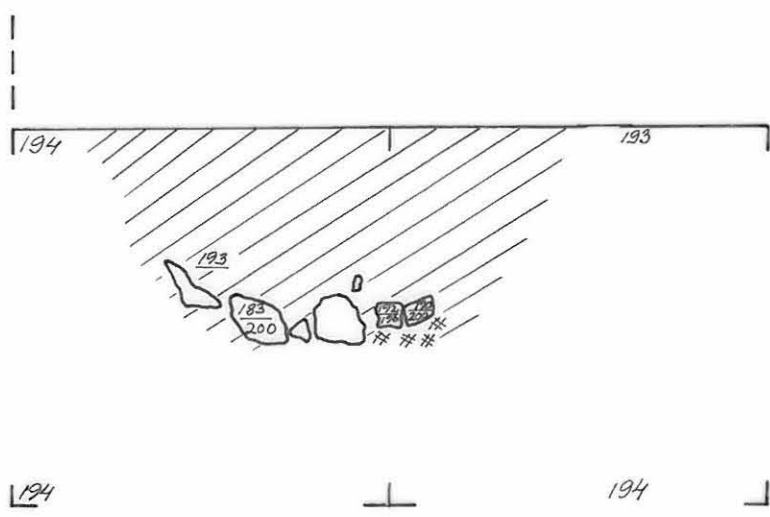
- turve ja lyijyhieta
- ruskea hiekka
- niili ja neki
- kivi, pinta ja pohjaluku

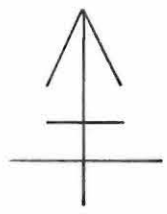
TASO 1

TASO 2

TASO 3

LIITE

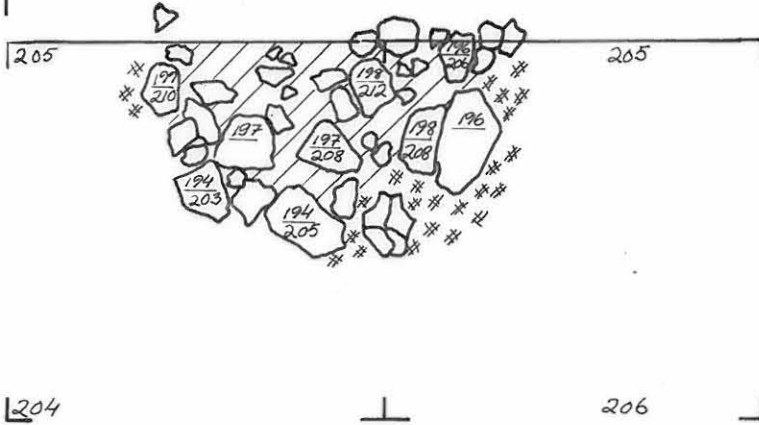
RAKENNUKSEN ETELÄSEINÄ

4.5 M

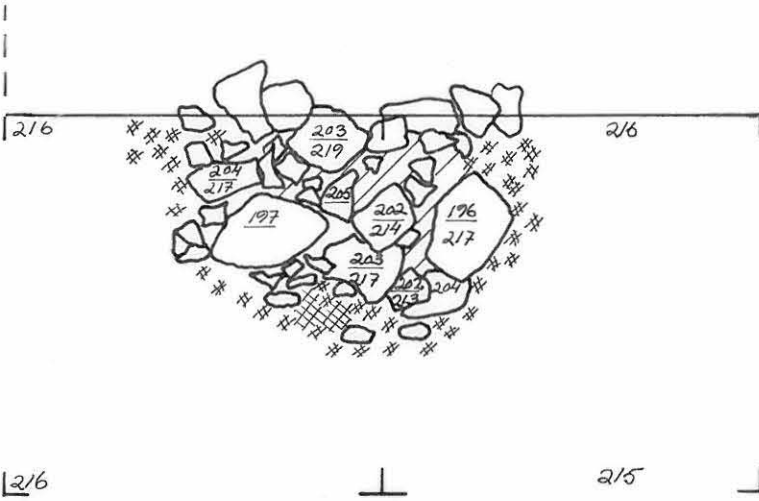
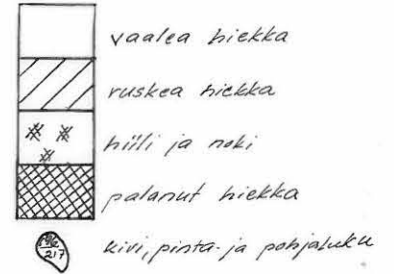
TALON
LOU-
NAIS-
KUL-
MASTA 1 M

JÄMSÄNKOSKI
HAAVISTO
VENEVEISTÄMÖ

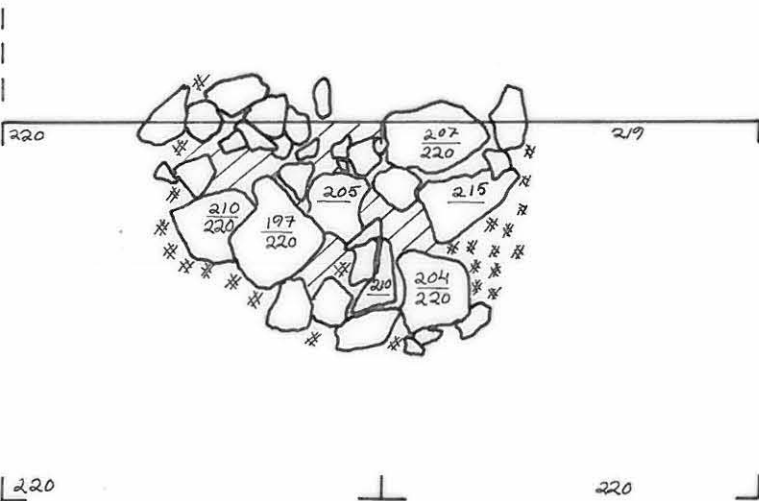
KAV ARJA NISSINEN
MIK 1 20
KP 169
1975

TASO 4

TASO 5

TASO 6

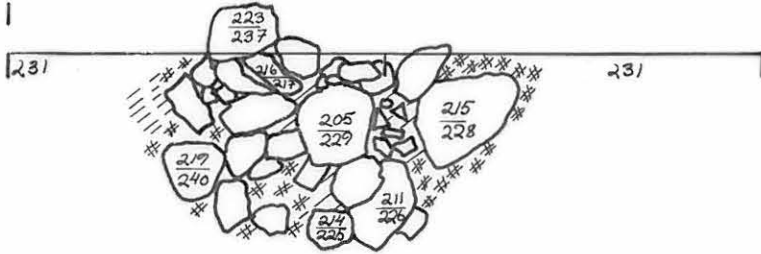
RAKENNUKSEN ETELÄSEINÄ

4,5 M

TALON
LOU-
NAIS-
KUL-
MASTA 1M

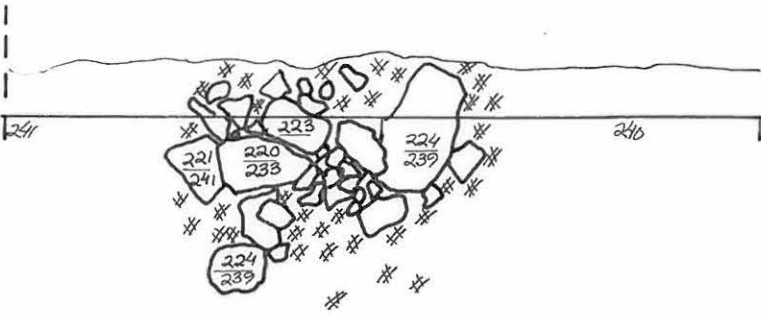
JÄMSÄNKOSKI
HAAVISTO
VENEVEISTÄMÖ

KAIV ARJA NISSINEN
MK 1 20
KP 169
1975

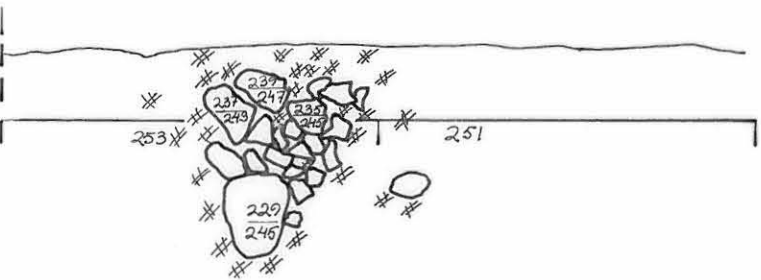

TASO 7

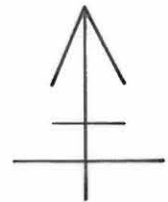
- vaalea hiella
- ruskea hiella
- likamaa
- noki ja milti
- kivi pinta ja pohjaluku

TASO 8

TASO 9

LIITE

4,5 M

RAKENNUKSEN ETELÄSEINÄ

JÄMSÄNKOSKI

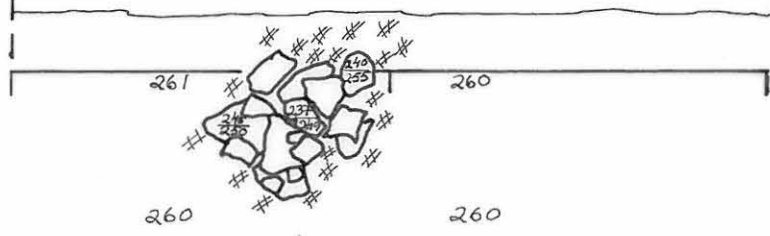
HAAVISTO

VENEVEISTÄMÖ

KAIV ARJA NISSINEN
MIK1 20
KP 169
1975

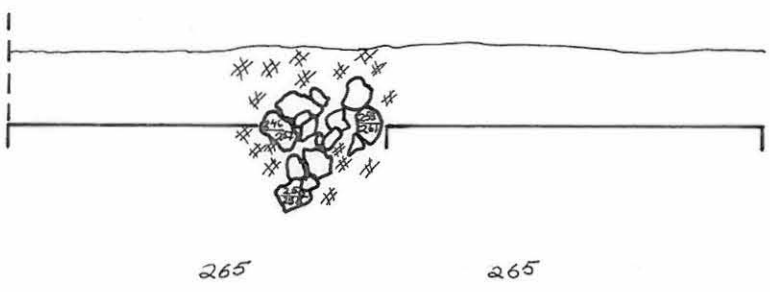
TALON
LOU-
NAIS-
KUL-
MASTAI

1M

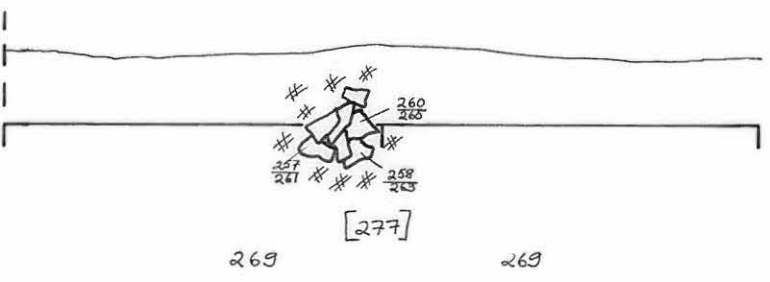

TASO 10

- vaalea hiekka
- niitti- ja roki
- kivi, pirsta- ja pohjalukku
- [277], pohjalukku

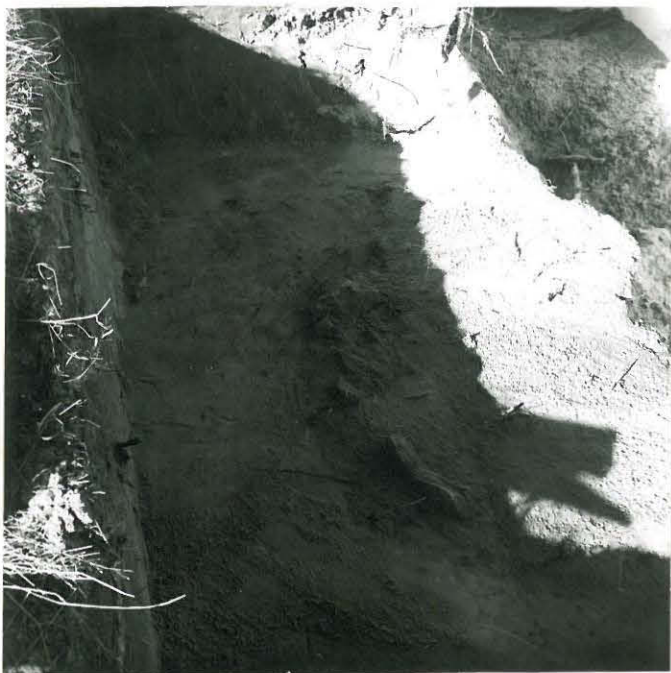
TASO 11

TASO 12

JÄMSÄNKOSKI
HAAVISTO
VENEVEISTÄMÖ

F 45708

1. Liesikiveystä näkyvissä tasassa 3.
Kuvattu idästä.

F 45709

2. Liesikiveys laajimmillaan tasassa 5.
Lieden ympärillä puhdas hiekka.
Kuvattu idästä

F 45710

3. Liesikiveys tasassa 6
Kuvattu etelästä

F 45711

4. Liesikiveys tasassa 8. Kuvattu etelästä.

F. 45712

5. Liesikiveys tasassa 9. Kivet erittäin rapautuneita. Kuvattu etelästä.

F. 45713

6. Kiveys tasassa 10. Kuvattu etelästä.

F. 45714

7. Kiveys tasassa 11. Kuvattu etelästä.